

KISS LÁSZLÓ (1976) Gyula

KISS LÁSZLÓ

Vendégek

Október volt, kora este, utcáról utcára vonultak az oroszok, és ha üres lakásra vagy tetszetős hajlékra lettek, nyomban rátették hideg, tajgai kezüket. Kitérték a széles svábkapukat, betolattak a tankokkal az udvarokra, lovukat az istállóba vezették, dugig rakták menetfelszereléssel a fásszint, a fészereket, és a kijelölt őrszemek kivételével, akik négyórás váltásban felügyelték a porták környékét, elfoglalták alkalmi szállásaikat. Ruhástól dőltek a tisztaszobában felpúpozott nagyágyakba, odabent szívták a rossz szagú dohányt, és csizmában költözték el vacsorájukat a konyhákban, szalonnát, kolbászt, kenyeret, vizes uborkát, bármit, amit a füstölőben és a kamrában összekapartak.

Nagymamáéknak nem jelentett különösebb terhet a szálláscsinálás. Klaus Winter ezredes helye, aki napokkal azelőtt hagyta el a házat, még jóformán ki sem hült. Mint minden vendégük, Winter is abban az utcafronti nagyszobában lakott, amelyhez egy kisebb zuhanyzó tartozott, és amelynek ajtaja közvetlenül nagymamák szatócsboltjára nyílt. Noha Winter mindössze két hétre vette igénybe a jól felszerelt lakrészt, Terike egyszer sem találkozott vele. Csupán az esküvői fotón láthatta a kétségtelenül sármos férfi arcát, amelyet Winter szomorú felesége mutatott neki férje hirtelen elköltözése után. Nagymama utóbb sokszor elmesélte a házaspár búcsúját, ahogy az ezredes többször is visszaszalad a hivatali autótól, amelyet ütemesen köhögget a járó motor, a gyönyörű asszony valamit kapkodva a férje kezébe nyom, sie-tős csókot váltanak, majd a bogárhátú jármű kikanyarodik a forgalmas K. Schriffert József utcára, benne Winterrel, aki hátra se pillant, és már az első méterek után a sofőr melletti ülésbe süpped. Terike meg volt győződve róla, hogy az ilyen elválások sorsszerűek, és Winter meg a felesége soha többé nem látják egymást. Mindenesetre a szép szemű fiatalasszonyért három nappal később egy szigorú ember jött oldalkocsis motoron, és az ellenkező irányba indult el vele. Elegáns bútorok maradtak utánuk, világoszöld konyhaszekrény és kombinált étkezés, pipere és ágyneműhuzat, valamint egy kék masnival átkötött doboz a franciaágy alatt, amelyről nagymama azt állította, hogy Winterék nászajándékát rejti, és jobb ott hagyni, ahol van. Terike nem tudta visszafojtani a kíváncsiságát, elhatározta, hogy bármennyire is illetlenség, ő egyszer biztosan belekukkant. Winter már nem tér vissza, a doboz pedig valamelyik nagytakarítás során úgyis elkeveredik. Sötét késő délután volt, amikor beosont az üres vendégszobába. Lehuppant a padlóra, és nagymama sétabotjának kampójával előkotorta a dobozt az ágy alól. Úgy maradt, hason, és ujjait összecsiszogatva megfogta a kék szalag végét. Izgatottan húzni kezdte. A szalag engedett. Ekkor valaki verni kezdte az utcai ajtót.

Terike ledermedt. A városban különös pletykák keringtek az oroszokról, amelyek nagy részét el sem akarta hinni. Hallott a Szilágyi nevű festőről, aki állítólag annyira becsavarodott, hogy a begördülő tankok elé ugrott, a kezével célzott lövéseket adott le rájuk, mire azok nagyon is valószínű géppuskatűzzel válaszoltak, és az apró termetű ember átluggatva, holtan rogyott össze a macskakövön. A kórház utcájában egy fiatalasszony üdvözölni akarta a felszabadítókat, de amikor felrántotta a redőnyt, azonnal odalöttek, és az asszonyt a szívéen találta el a golyó, a katolikus templom melletti parkban pedig

a nemzetőrök egyike lelte halálát, pedig ők a szóbeszéd szerint mint a környék ismerői jóban voltak az oroszokkal, távol tartották tőlük az acsarkodó helyeket a bevonulás idején. A Kohán szabóéknál elszállásolt katonákról viszont lehetett tudni, hogy barátságosak, és egyetlen evőeszközüket körbeadván megosztottnak vendéglátójukkal az ételmen. Terike ebből annyit értett, hogy jobb kerülni őket. Neki amúgy sem volt dolga velük. Sokféle oroszral találkozott ezekben a napokban, széles arccsontú, szöghajú fiúkkal, akik fegyelmetlenül vonultak az utcákon, vagy lóvontatta ágyúkon ültek szétvetett lábbal, nyerítve röhögtek, és mintha csak az ittenieket üdvözlőnek, géppisztolyosorozatokat eresztettek a levegőbe. Sokan sántikáltak, mankóra támaszkodva, bepólyáltan bicegtek, és a gipszen rózsaszínű foltokban átütött a vér. A többség ronda vattakabátot hordott, néhányan azonban kényelmesnek látszó, hosszú szövetruhát viseltek. Ilyenek lehetnek azok a tisztek is, akik Kohánéknál vacsoráltak. A délután még mosolygós, jól fésült fiúk ábrázata estére eltorzult, vicsorogva lődörögtek a németvárosi utcákon, és kezükben zománcozott kannával indultak zsákmányszerző körútra. Verték, rúgták a kapukat, és kiabáltak, hogy vino, vino, zsená. Amikor egy este vizet hozott a kútról, Terike maga is látta, hogy a templomnál kurjongatva a levegőbe lőnek, aztán az egyik ház előtt megállnak, megragadják a kapu felső szegélyét, majd függén felhúzzák és átvetik magukat rajta. Ez ijesztő volt, Terike be is hátrált egy ajtófélfá mögé, de az egyik orosz felfigyelt a mozdulatra. Rávigyorgott. Aztán ő is felkapaszkodott a kapun.

Október hatodikán tették be a lábukat a városba, és már aznap jöttek a hírek az erőszakoskodásokról. Nagytata nyomban átkerékpározott a Malom utcába, hogy riadóztasson: csomagoljanak a lányok, mert ezekben a napokban csak náluk lehetnek biztonságban. Terikéék összehajtogatták az ágyneműket, stócba hordták a ruhákat, elrakták az étkezészetet, az anyakönyvi kivonatokat és apuka ipartestületi igazolványát. Kishúga, Klári nyakában egy vadonatúj bársonytarisznya himbálózott, abba kerültek a nyakláncok és a gyűrűk. Anyuka a zsebébe gyűrte az otthon tartott készpénzt. Még az este átköltöztek nagymamáékhoz.

A dörömbölés nem akart abbamaradni. Nagytata csak nehezen keveredett elő a konyhából, ahol éppen vacsorához készülődtek. Terike a bot végével visszatolta a dobozt az ágy alá, felpattant, leporolta magát, és kisietett a vendégszobából. Az ajtóban porlepte köpenyben egy karóvékony, csúnya öregasszony állt. Mögüle egy maszatos kislány kandikált ki, aki az asszony durva szövéssű szoknyájába kapaszkodott.

Ez a kislány aztán a nagymamáéknál töltött hét napban nagyon sokat sírt. Se magyarul, se németül nem beszélt, s ha napok múltán nem kezd el valamilyen különös nyelven fecserészni, amelynek hangzása Terikét arra emlékeztette, mintha valaki puliszkát habzsolna, azt lehetett volna hinni, hogy teljesen kuka. Csak a babák láttán ragyogott fel az arca, de akkor önfeledten vetette magát a játékba. A két apácafigurát Terikéék az előző karácsonyon kapták a tantiéktól, akik az ünnepekre hazalátogattak a németországi vendégmunkából. Kaucsuktestű porcelánbabák voltak, súlyosak, mégis törekenyek, és már csak kézbe venni is jó érzés volt őket. Fekete cipellőjükhöz lágy esésű, könnyű grenadinruha társult, Klári babája rózsaszín, Terikéé kék színű habitust viselt. Egy nap a két kislány a konyhaasztal körül kergetőzött amikor Klári megbotlott a kredenc alsó szekrényének lábazatában. Terike jól látta, mi történik, épp anyukának segített a konyhában, hatalmas kondérban főzték a lebbencslevest a megszállóknak. Klári a botlás pillanatában észlelte a bajt, arcára kiült az ijedség és a félelem, és Terike pontosan tudta, hogy a máskor mindig vakmerő húga arcáról sugárzó riadalom minek szól. Az idegen kislány zihálva megtorpant, és szemlátomást nevetni akart a komikus jeleneten, de

rögtön elsápadt, amint szembesült a várható következményekkel. Klári megbillent, amitől elvesztette uralmát a teste fölött, egy pillanatra ösztönösen a kredenc felé kapott, de visszarántotta a kezét, és a kék ruhás apácát, Terike babáját szívéhez szorítva hasra vágódott. Úgy is maradt egy darabig. A gyönyörű apácaruha sértetlen maradt, egy ránc sem keletkezett rajta, és a végtagjai sem sérültek. A feje azonban széttörött. A porcelántörmelékek úgy szaladtak szét a konyha kövezetén, mintha dobozból zúdítanak ki őket.

Klárinak meg se kottyant az esés. Föltérdelt. Végignézett magán. Azután fölemelte a fejét. Várta a nyaklevest. Felpillantott anyukára, de az semmilyen érdeklődést nem mutatott iránta. Minden figyelmét lekötötte a főzés. A sparthelten rotyogó áttetsző leves felszínén tenyérnyi vörös zsírkarikák úszkáltak.

A kislány leguggolt Klári mellé, és gyöngéd mozdulatokkal nekilátott öszszeseperni a fej apróra tört darabjait.

Szvetlána a csörömpölésre nyitott be. Megállt az ajtóban. Szúrósan nézett. Aztán átlépett a törmeléken, és a szobájukba vonult. A kislány követte.

Utolsó közös vacsorájukat Szvetlána készítette el: káposztás cvekedit ettek. Az öreges megjelenésű asszony a közönséges étek híve volt. Ittlétük során háromszor is reggelivel, pirítós kenyérrrel és fekete teával lepte meg a házigazdákat, mint aki úgy érzi, ellenszolgáltatással tartozik a betolakodásért. Máskor gyümölcsöt hozott valahonnét, szőlővel és szilvával pakolta meg a vendégkínáló kosarat az étkezőasztalon. Anyuka nem tudta mire vélni a traktát, de nagymama intésére felhagyott az aggodalmaskodással. Mindannyian féltek, hogy Winterék elszállásolása nem marad következmények nélkül, jobb tartani a szájukat. Már a sötétbarna katonaszoknya és a magas szárú fűzős cipő látványa is zavart távolságtartást váltott ki nagymamáékból, de amikor délutánonként csapott tetejű autó állt meg a ház előtt, tányérsapkás tisztekkel, akik egyszer sem nyitottak ajtót előtte, világos lett, hogy Szvetlána befolyásos nő. Ezt azonban nem érezte itthon. Udvarias volt és alkalmazkodó, többször pedig kedélyesen viselkedett. Amikor evés közben fülsértőn, káromva nevetett, elővillantak sárga lófogai. Pigmentált bőre, keleties vonásai sem javítottak a megítélésén: Terike nem találta szépnek. Nagy drótkeretes szemüvege mögül mindenkire vizslatva nézett. Akihez beszélt, annak a vállára tette a kezét, miközben csontos arcáról egyetlen pillanatra sem tűnt el a fonnyadt mosoly. Terike a hét minden napján találkozott velük, és bár nem tartotta szimpatikusnak, remélte, hogy ő is részesül a figyelmében, amellyel nagytata és Klári felé fordult, akit nemegyszer magához vont és megcsiklandozott, de csalódottan vette tudomásul, hogy Szvetlána tekintete elsiklik fölötte.

Ezen az utolsó vacsorán ismerte fel, hogy Szvetlána nem is mosolyog, egyszerűen csak az ajka állása formálja ijesztően kedvessé az arcát. Ekkor jött rá arra is, hogy eddig egyetlen orosz nőt sem talált legalább kicsit szemrevalónak. Tanulmányozta Szvetlána vonásait, és nem győzött csodálkozni, hogy szerencsétlen asszony milyen betegesen sovány. Szvetlána ugyanekkor nagytatát fürkészte elmélyülten. Szótlatlanul ettek, csak a villák ütődtek a tányérokhoz, és a kakukkos óra türelmes kattogása szabdalta darabokra a csendet.

Terike nem hitte el, hogy bekövetkezhet, amit nagymama a minap anyuka fülébe súgott: Szvetlána mindjárt az első napon halálosan beleszeretett nagytatába, és magával fogja vinni a következő állomáshelyre. Ezt nagytata éppúgy nem vette komolyan, pacuha öltözetén a magas rangú vendég jelenlétében sem változtatott, és szokása szerint az étkezések kezdetéről is elmara dozott. A legkevésbé sem akart tetszeni egy rémisztően idegen nőnek, akivel kényszerűségből tartózkodnak egy fedél alatt, ahogy általában fittyet hányt minden előírásra, amely azt követelte meg, hogy alkalmazkodjon bizonyos társasági normákhoz, és például ne kedves elfoglaltságának, a tüzelőapritás-

nak hódoljon a fásszínben. Amikor anyuka megtudta, hogy az orosz nő miben sántikál, felkacagott. Egy étkezés során Szvetlána csakugyan szóba hozta a szöktetést, de véletlenszerűen elejtett megjegyzése nem volt több évődésnél. Mindenkinnek feltűnt, hogy nem kerüli nagytatát, de érezhetően nem fenyegette a családot az a veszély, hogy ez a szívós asszony felnyalábolja a ház urát, és fel is út, le is út. A kimondott szó azonban visszavonhatatlan volt, attól fogva minden kedélyesség dacára fagyosabb lett idehaza a levegő. Terike sok mindent hallott az oroszokról, de olyat soha, hogy valakit minden előzmény nélkül magukkal vihetnek. Pláne nagytatát, aki az elmúlt éveket itthon töltötte, folyton tett-vett, és az előző háborúban is csak az olasz hadszíntéren teljesített szolgálatot. Nem hibáztatható semmiért, és a házastársi eskü kötelékei is nagymamához fűzik. Képtelenségnek tűnt, de Terike néha belegendolt elalvás előtt, miután elmorzsolta a rózsafüzért, hogy mi történhet azokkal, akiket mégiscsak elvisznek. Rettenetes képeket látott maga előtt. Feltartott kezekkel vonuló embereket, foglyokat ütlegelő katonákat, holttesteket a hóban. Aztán elhessegette magától a rémes látomásokat, és megpróbált álomba merülni. Épp elég baj, hogy apuka oda van a fronton. Különben is, hová vinnék nagytatát, ez az ő hazája.

A búcsú reggelén Klári és az idegen kislány gyászos arccal átvonult a konyhán. Klári a törött apácát tartotta a karjában. A kislány leszegett fejjel követte. Terike nem hitt a szemének. Kezét a konyharuhába törölte, és utánuk sietett. Amikor előző este Klári a sírástól égő szemmel odafurakodott hozzá az ágyban, és kis kezével Terike hálóköntösének szegélyét csavargatva színtelen hangon bocsánatért esedezett, tudta, hogy nem tagadhatja meg tőlük a kérést.

Az udvaron, a fásszín mögött egy használaton kívüli disznóól állt. Nagymamáéknak nem volt olyan gazdag kertjük, mint amilyen odahaza a Malom utcában, az ő életüket leginkább a boltvezetés és az árubeszerzés töltötte ki. Nem tartottak jószágot, és haszonnövények termesztésével sem vesződtek. Az ól melletti gázos területhez érve a kislány szertartásosan a földre helyezte a magával hozott dobozt, és leemelte róla a fedelet. Klári eltartotta magától az apácát, Terikére nézett, majd gyöngéden az üres dobozba fektette a testet. Terike uralkodott magán. A kislány a szoknyája zsebébe markolt, leguggolt, és a fej darabkáit a csonka nyak köré szórta. Nagytata szívességéből már reggeli előtt kiásta nekik a gödröt. Eligazgatták benne Winterék nászajándékos dobozát, amelyről hiányzott a kék szalag.

A két lány nagyon sírt búcsúzáskor. Szvetlána is megkönnyezte az elválást. Érződött rajtuk, hogy hálásak az emberséges bánásmódért. Terike azon gondolkodott, mi érhetette őket eddig, milyen életük lehetett ott, ahol valóságosan dörögtek a fegyverek. Azt ugyanis már tudta, hogy Szvetlána és a kislány nehéz körülmények közül érkeztek. Milyen piszkosan, csapzottan állítottak bel! És a kezdeti idegenkedés után a kislány is hogy feloldódott! De Szvetlánát nem tudta hová tenni, hiába súgta meg anyuka nem sokkal a beköltözésük után, hogy állítólag orvos, és az erdélyi hegyekben emelte be a szolgálati autóba ezt a nyolcéves forma kislányt, aki egy erdei út mentén csalinkázott, és riadtan szólongatta a szüleit.

Az ajtóban álltak mind, amikor a szolgálati autó kikanyarodott a K. Schrifert József utcára, benne Szvetlánával és a román kislánnyal. Aki kék szalagot viselt a hajában.

Klári még sokáig törülgette a szemét. Az arca maszatos volt a sírástól.

Milyen csúnya volt, sóhajtott nagymama.

Milyen jól beszél németül, morogta nagytata.

Terike őszintén remélte, hogy soha többé nem látják egymást.